

بسم الله الرحمن الرحيم

تأثیر توجه به مادر در ارتقای معنوی افراد

فاطمه کارگر حاجی آبادی

با پیشرفت تکنولوژی و فرد محور شدن جامعه و افراد، پرداختن به موضوع خانواده و اثر روابط خانوادگی در

جامعه، در مجتمع علمی و اهل فکر، کمرنگ شد. با توجه به اثر مهم خانواده و به ویژه مادران در سرنوشت

جامعه‌ی انسانی، در این نوشتار به صورت اجمالی به موضوع مهم مادری و توجه به نقش آن پرداخته شد و

در بحث مادری به موضوعاتی که در اولویت تربیتی قرار دارند همچون حالات روحی مادر، شیردهی و

همراهی همیشگی او در تربیت فرزند اشاره شد. در پایان تلاش شد که با اشاراتی به اهمیت جایگاه مادر با

توجه به قرآن و احادیث، ضمن یادآوری ارزش این جایگاه، تاثیر آن بر سرنوشت افراد را یادآوری کرده و در

نتیجه گیری به موضوع مهم اثر توجه به مادر در ارتقای معنوی افراد پرداختیم.

این مقاله به روش کتابخانه‌ای (اسنادی) گردآوری شده است.

کلید واژه: تربیت، توجه، مادر.

نقش مادری، از جمله مهم ترین نقش های انسانی است که از ابتدای خلقت بشر تا کنون مورد توجه همگان بوده است. انسان، از لحظه ای که نطفه اش شکل می گیرد، تا زمانی که مهم ترین اتفاق حیاتی او، یعنی دمیده شدن روح در بدنش رخ می دهد و همه‌ی مراحل رشدی او تا تبدیل شدنش به یک نوزاد کامل، همه در رحم مادر صورت می گیرد. پس از تولد تا دو سالگی مهم ترین منبع تغذیه‌ی او شیر مادر است؛ هر چند که امروزه عده‌ای نسبت به این مهم شباهاتی را ایجاد نموده اند، اما اهمیت توجه به این نقش به دلیل اثر آن بر زندگی افراد از ابتدای تولد تا پایان زندگی بر کسی پوشیده نیست.

در سفارشات دین مبین اسلام، به مسأله‌ی توجه به مادر بیش از پدر تأکید شده است و هر کجا که احترام به والدین سفارش شده است، با سه بار تأکید از مادر یاد شده است. توجه به مادر به گونه‌ای در زندگی افراد مؤثر است که در حدیثی از امام رضا (ع) در جلد ۱۵ وسائل الشیعه آمده است نتیجه‌ی نفرین و عاق وی، خروج از دایره‌ی بندگی خداوند بر شمرده شده است.

با توجه به هجمه‌هایی که در عصر حاضر به موضوع خانواده به ویژه جایگاه مادر می شود، به مرور با کلیشه‌ای نشان دادن این جایگاه، هم بینان اصلی ترین اجتماع جامعه‌ی بشری یعنی خانواده را متزلزل کرده اند، و هم از تاثیر مهم مادر، در تربیت صحیح افراد جامعه غافل مانده اند. اگر بتوان این موضوع را به صورت علمی و با استدلال‌های دقیق همه جانبه مورد بررسی قرار داد، غفلت از این مهم را در میان جامعه کاهش خواهد داد.

از دیر باز تا کنون راجع به این موضوع سفارشات و مکتوبات بسیاری نگارش شده است اما با این عنوان، کتاب و یا مقاله‌ای پیدا نشده است. از جمله کتاب‌هایی که پیرامون این موضوع نگاشته شده اند،

کتاب جمال و کمال زن نوشته‌ی رحمت الله ابراهیمی است که در بخش دهم این کتاب به آیات و روایاتی استناد شده است که در آن‌ها به لزوم احترام به مادر به خاطر زحمات بسیاری که کشیده است، اشاره شده است. دیگر کتب در این محدوده‌ی موضوعی کتاب زن در اسلام اثر فریبا علاسوند، همچنین کتاب آسمانی نشان! آسمانی بمان نوشته‌ی محسن عباسی ولدی می‌باشد. اکثر مکتوباتی که پیرامون مقام مادر نگاشته شده است، غالباً به جنبه‌ی عاطفی و روانشناسی موضوع پرداخته اند اما از بحث دینی آن و تأثیر مهمی که توجه به مادر در زندگی معنوی انسان دارد غافل مانده اند.

آنچه که این مقاله را از دیگر آثار پیرامون این موضوع متمایز می‌کند این است که در این نوشتار، سعی بر آن است که با اشاره‌ی اجمالی به نقش مهمی که مادر در زندگی هر فرد دارد، مخاطب را به یک نگاه کلی صحیح راجع به این موضوع برساند و پس از آن به موضوع مهم تری تحت عنوان اثر مادر در ارتباط افراد با عالم معنویت، که تا کنون چندان به آن پرداخته نشده است اشاره کند.

نقش مادر در سلامت جسمی فرزند

جمله‌ی معروفی است که می‌گوید تربیت فرزند به بیست سال پیش از تولد او بر می‌گردد. سلامت جسمی یک خانم در سلامت و قوت جسمانی فرزندان او تأثیر مستقیمی دارد.

از جمله معیار‌های انتخاب همسر، پس از دینداری و اخلاق، عقل و هوش و فضل و دانش است که دارا بودن زن از این ویژگی‌ها، نه تنها زندگی را برای مرد آسان می‌کند بلکه بر فرزندان او نیز تأثیر دارد. چرا که زن عاقل بهتر می‌تواند سلامت فرزندان را مدیریت کرده و فرزندانی اخلاقی مدار و موفق تربیت نماید و فرزندان خانواده‌ای خوش فهم و سالم، خود نیز سالم خواهند بود (امینی، ۱۳۸۷، ۱۰۵)

همچنین قوای جسمی هر انسانی بستگی به دوران جنینی و دو سال اول زندگی او دارد. در دستورات خانوادگی دین اسلام، سفارشات بسیاری برای توجه به آداب نزدیکی کردن و تغذیه پیش از بارداری بانوان شده است. به عنوان نمونه در باب نکاح آمده است: قمر در عقرب نباشد. سنت است در شب تزویج صورت گیرد. همچنین در باب نزدیکی کردن بیان شده است: سفارش به نزدیکی کردن در شب‌های دوشنبه و سه شنبه. نهی از مجامعت در ایام قمر در عقرب، اول، وسط و آخر ماه قمری و شب‌های چهارشنبه (اخوت، ۱۳۹۱، ۱۸). در ذیل هر کدام از این دستورات اثر منفی عمل نکردن به آن‌ها در سلامت جسمی جنین آمده است. به عنوان مثال توصیه امام صادق (ع) به عدم نزدیکی کردن در اول، وسط و آخر ماه قمری. حضرت صادق (ع) فرمود: جماع مکن در اول ماه و میان ماه و آخر ماه که باعث این می‌شود که فرزند سقط شود و نزدیک است که اگر فرزندی به هم رسد دیوانه باشد یا صرع داشته باشد؛ نمی‌بینی کسی را که صرع می‌گیرد اکثر آن است که یا در اول ماه یا در آخر ماه می‌باشد؟! (مجلسی، ۱۳۹۱، ۹۱).

سفارش دین بر توجه به همسر

زن از آن نظر که پرورش دهنده فرزند در رحم و دامن است، حالات روانی مخصوصی دارد که سخت او را به محبت و عواطف مهرآمیز شوهر به عنوان پدر فرزندش نیازمند می‌سازد. حتی میزان محبت زن بستگی زیادی دارد به میزان محبت و علاقه مرد به او به عنوان پدر فرزندش و به عنوان عاملی که موجب به وجود آمدن فرزند شده است. (مطهری، ۱۳۸۹، ۴۵۴)

وجوب احسان به پدر و مادر

شکر وستایش بندگان از خداوند، به دو جهت است:

۱. خداوند انسان را به وجود آورده و خالق اوست.
۲. خداوند انسان را مشمول نعمت‌های خود قرار داده است.

* احسان به پدر و مادر هم از این دو جهت است:

۱. پدر و مادر سبب و موجب به وجود آمدن فرزند هستند.
۲. آن‌ها فرزند را تربیت می‌کنند و برای او فدایکاری می‌کنند. (طباطبایی نسب، ۱۳۹۰، ۱۴۵)

شکر گذاری از زحمات والدین

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: انسان را نسبت به پدر و مادرش سفارش کردیم. مادرش او را حمل کرد در حالی که ضعیف و ضعیف‌تر شد و دوران بارداری و شیر دادن فرزند را به مدت دو سال تحمل کرد. (به انسان توصیه کردیم) که سپاس خدا و پدر و مادر را بگوید که بازگشت همه به سوی من است.

مادر، نقطه‌ی اتصال مستقیم انسان با عالم معنا

از علامه طباطبایی نقلی بیان شده است که به نظر بندۀ یکی از مستدل ترین و منطقی ترین دلایلی است که در مورد اهمیت جایگاه مادر و اثر او بر سرنوشت انسان‌ها ارائه شده است.

بعد معنوی و روحانی هر انسان، از چهار ماهگی دوران جنینی، یعنی زمانی که روح در بدن او دمیده می‌شود، آغاز می‌شود؛ یعنی اولین نقطه‌ی اتصال روح هر انسان با عالم زمینی، در رحم مادر است.

در مسیر رشد روحی و او از بازگشت از زمین به عالم بالا، میان برترین و راحت‌ترین راه، توجه و نزدیکی به همان مبدایی است که سبب مستقیم اتصال ما به زمین بوده است.

رشد روحی افراد، به میزان توجهی که به مادر و جایگاه او دارند، سرعت و کیفیت بیشتری دارد. چرا که اثر نگاهی که مادر به فرزند خود دارد، از هر دستور العمل اخلاقی و عرفانی موثر تر و کاربردی تر است.

نتیجه گیری

این پژوهش به منظور بیان "جایگاه مادر" و "تأثیر توجه به مادر در ارتقای معنوی افراد" نگاشته شد.

موضوع توجه به مادر از آن جهت که اولاً با نگاه به ساختار خلقت جنس زن، و ثانیاً به نقش و جایگاه زن و مادر به عنوان پایگاهی روحی که همه‌ی اعضای خانواده را مستقیماً تحت تأثیر قرار می‌دهد، مورد اهمیت است. بنابر این اگر چه در این مقاله به دلیل عنوان مقاله و مشکلات مربوط به کسب منابع در این موضوع، نتوانستیم به صورت جامع به این موضوع پردازیم، اما به خاطر اهمیت بحث ارتقای معنوی و بهداشت روحی افراد جامعه، در حد توان به این موضوع پرداختیم و به نظر می‌رسد که پرداختن به چنین موضوعی می‌تواند مورد توجه اهل تحقیق و فکر قرار گیرد.

موضوع تربیت بر هیچکس پوشیده نیست و همگان چه عامی و چه اهل علم، به اهمیت آن آگاهند و در این بین تربیت خانوادگی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و عدم توجه به آن نتایج تلخی را در جوامع بشری بر جای گذاشته است. بنا بر آنچه که در این نوشتار آمد، توجه به مادر به معنای واقعی چه در بعد جسمانی و به خصوص در بعد روحی، تاثیرات عمیقی در تربیت و رشد معنوی و در نتیجه سلامت و شادی افراد خانواده و به تبع آن جامعه، بر جای خواهد گذاشت.

فهرست منابع

*قرآن کریم

- ۱) ابراهیمی، رحمت الله، جمال و کمال زن، قم: طلیعه‌ی نور، چاپ اول، ۱۳۷۸ه.ش.
- ۲) احسانی، محمد، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، قم: دفتر عقل، ____، ۱۳۸۷ه.ش.
- ۳) اخوت، سید ماجد، راهنمای تربیت فرزند سالم و صالح، کرج: پژوهش اخوت، چاپ اول، ۱۳۹۱ه.ش
- ۴) البرقی، احمد بن محمد، المحسن، قم: مجمع جهانی اهل بیت(ع)، ____، ۱۳۷۴ه.ش
- ۵) امینی، ابراهیم، انتخاب همسر، تهران: سازمان انجمن اولیا و مریبان، چاپ ششم، ۱۳۸۷ه.ش
- ۶) الهندي، المتقي، كنز العمال في سن الأقوال والافعال، بي جا: موسسه الرساله، ____، ۱۴۰۱ه.ق
- ۷) حسینی، علی اکبر، اخلاق در خانواده، قم: پارسایان، چاپ پانزدهم، ۱۳۸۵ه.ش
- ۸) حر العاملی، محمد بن الحسن، تفصیل وسائل الشیعه، جلد ۱۵، قم: موسسه آل الیت(ع)، چاپ دوم، ۱۴۱۴ه.ق
- ۹) زیبایی نژاد، محمد رضا، جایگاه خانواده و جنسیت در نظام تربیت رسمی، قم: نشر هاجر، چاپ اول، ۱۳۹۱ه.ش
- ۱۰) طباطبایی نسب، سید محمد رضا، آداب زندگی، تهران: نور الائمه، چاپ اول، ۱۳۹۰ه.ش
- ۱۱) عباسی ولدی، محسن، آسمانی نشان آسمانی بمان، قم: آیین فطرت، چاپ اول، ۱۳۹۶ه.ش

۱۲) قاسمی، محمد علی، دوران طلایی تربیت، قم: نورالزهرا(س)، چاپ هفتم، ۱۳۹۵ه.ش

۱۳) مجلسی، محمد باقر، حلیه المتقین، قم: ارمغان یوسف، چاپ چهارم، ۱۳۹۱ه.ش

۱۴) مصطفوی، فریده؛ جعفری، فاطمه، زن از منظر اسلام، قم: بوستان کتاب قم، چاپ اول،

۱۳۸۲ه.ش

۱۵) مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، قم: آل طه(ع)، چاپ اول، ۱۳۸۹ه.ش

۱۶) میخبر، سیما، ریحانه بهشتی یا فرزند صالح، قم: نورالزهرا(س)، چاپ بیست و یکم، ۱۳۹۳ه.ش